

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Suomen lastensuojelussa on useita rakenteellisia ongelmia, joita ei ole yritettykään ratkaista uudessa lastensuojelulaissa. Useimmissa maissa (USA, Norja, Tanska) lasten huostaanottojen määrä on merkittävästi vähentynyt. Suomessa sen sijaan lasten sijoitukset kodin ulkopuolelle ovat lisääntyneet. Taaperoita sijoitetaan kodin ulkopuolelle tuplasti verrattuna vuosituhannen alkuun.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei

Perustelut tiiviisti

Uusi lastensuojelulaki ei anna konkreettista vastausta kysymykseen: Miksi lastensuojelun asiakaskunta koko ajan lisääntyy huolimatta siitä, että syntyvyys laskee Suomessa? Suomessa näyttää olevan vakavia ongelmia liittyen lastensuojeluun ja sen toimijoihin. Lastensuojelun avohuollon piirissä on tällä hetkellä noin 90 000 lasta. Kodin ulkopuolelle on siirretty 18 000 lasta. Lapsen siirto pois kodistaan muodostaa siis vakavan riskin lapsen syrjäytymiselle. Lastensuojelusta on rakennettu bisnes, joka hakee aktiivisesti lapsia lastensuojelun asiakkuuteen. Lastensuojeluilmoituksia tehdään vuosittain noin 63 000 lapsesta.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Sosiaalihuollon palvelu-uudistustyöryhmän ehdottama laaja uudistaminen (ks. HE-luonnoksen kohta 5.1.1.)

Perustelut tiiviisti

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asettama työryhmä ehdottaa sosiaalihuoltolain laajaa uudistamista. Hallituksen esitysluonnoksen (HE) tavoitteena on keventää ja yhdenmukaistaa sääntelyä, siirtää painopistettä varhaiseen tukeen ja saavuttaa huomattavia säästöjä hyvinvointialueiden toimintaan

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Esityksessä pyritään toteuttamaan hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaisesti pyritään edistämään varhaista tukea, moniammatillista lapsi- ja perhetyötä ja lastensuojelun avopalveluja painottavaa palvelurakennetta. Palvelujärjestelmän toimivuutta pyritään parantamaan ja menokasvua hillitsemään vahvistamalla muun muassa ennaltaehkäisyä, palveluketjuja ja palveluohjausta.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Esitys voi vaikuttaa siihen, että kynnys lastensuojelun asiakkuuden alkamiseksi nousee. Toisaalta esityksessä korostetaan varhaisen tuen merkitystä, moniammatillisuutta sekä lastensuojelun avopalveluita. Asiakkuuden alkamista sekä huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen velvoittavaa sääntelyä muutettaisiin. Huostaanottoa koskevaa päätöksentekoa tulisi esityksessä kehittää. Lastensuojelun päätöksentekojärjestelmän kokonaisvaltainen uudelleen arviointi tarpeettomien huostaanottojen vähentämiseksi.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lastensuojelunsuojeluntyöntekijöiden koulutusta pitäisi parantaa. Epäpätevät työntekijät eivät saisi tehdä itsenäisesti lastensuojelullisia päätöksiä.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Kaikki lastensuojelun asiakkuudet käynnistyisivät sosiaalihuoltolain mukaisina asiakkuuksina. Sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin ilmoituksesta viimesijaisesti lastensuojelusta varhaiseen tukeen. Ja lastensuojelun asiakkuutta ei käynnistetä, jos varhaisen vaiheen tuki ja palvelut eivät olisi ensisijalla.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän rooliksi jäisi lähinnä huostaanoton käynnistäminen ja sen purkaminen.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Tavoitteena on selkiyttää lastensuojelua 0–17-vuotiaiden viimesijaisena palveluna tilanteissa, joissa lapsen todetaan olevan erityisen suojelun tarpeessa. Tätä tavoitetta konkretisoidaan selkiyttämällä sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen ja lastensuojelunasiakkuuden käynnistymisen välistä rajapintaa. Tämä tehdään muuttamalla ja nostamalla lastensuojelun asiakkuuden kriteeristöä ja kynnyksiä. Samalla muutetaan osittain huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen edellytyksiä. Näiden muutosten tavoitteena on, että hyvinvointi alueet ja Helsingin kaupunki tarjoaisivat tukea ja tarvittavia palveluja mahdollisimman matalalla kynnyksellä jo ennen lastensuojelun asiakkuutta.

Lisäksi tavoitteena on joustavoittaa lastensuojelulaitosten henkilöstöä koskevaa sääntelyä ja sitä kautta parantaa julkisen talouden kestävyyttä.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ei, ehdotus lisäisi jälleen lastensuojelunviranomaisen valtaa ja mahdollistaisi väärinkäytöksiä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Esityksellä arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia hyvinvointialueiden sosiaalihuollon viranomaisten toimintaan, tehtävien sisältöön sekä palvelujärjestelmän rakenteeseen. Esitetty uudistus sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinnan selkiyttämisestä vaikuttaisi erityisesti asiakkuuksien vireilletuloon, lastensuojelun asiakkuuden alkamisen kynnykseen, työn paino pisteisiin sekä viranomaisten väliseen työnjakoon ja yhteistyöhön.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Norjalaisten rekisteritutkimusten perusteella on havaittu, että pelkästään avopalveluilla pärjäävät asiakkaina olleet lapset pärjäsivät aikuisina todennäköisesti paremmin verrattuna sijoitettuihin, kun otettiin huomioon koulutustaso, etuuskien tarve ja terveyteen liittyvät tekijät. Perheisiin sijoitetut pärjäsivät laitoksiin sijoitettuja todennäköisesti paremmin.

Ruotsissa vuonna 2024 perhehoidossa oli 70 prosenttia sijoitetuista lapsista.

Tanskassa oli 11 629 sijoitettua lasta, joista 61 prosenttia oli perhehoidossa.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lastensuojelua toteutettaessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla.

Myös esimerkiksi laajat tai pitkäaikaiset rajoitukset voivat edellyttää, että sosiaalityöntekijä tapaisi lasta säännöllisemmin ja useammin.

Sen lisäksi suunnitelmassa tulisi arvioida, millä tavoin vanhemmalle järjestettävän tuen avulla voidaan yhdistää perheen jälleenyhdistämistä.

Usein on, että asiakassuunnitelmaa ei ole tehty ja perheen jälleenyhdistämiseen ei pyritä.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Avohuollon tarkoituksena on vaikuttaa myönteisesti lapsen kasvuolosuhteisiin ja niihin tekijöihin, jotka uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä.

Lisäksi säädettäisiin siitä, että lastensuojelun asiakkuudessa olevalle on järjestettävä tarvittaessa avohuollon tukitoimena sosiaalihuoltolain 3 luvussa tarkoitettuja sosiaalipalveluja.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Sosiaalityöntekijän on tehtävä nopeammin päätös.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tällä muutoksella tavoitellaan läheisverkostosijoituksen ensisijaisuutta tilanteessa, jossa se on mahdollinen ja lapsen edun mukainen ratkaisu.

Läheisverkostosijoitusta käytetään Suomessa todellisuudessa valitettavan vähän. Ja lapset pyritään sijoittamaan mahdollisimman kauas vanhemmistaan ja muista läheisistä.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Sääntely ulottuu myös avohuollon tukitoimena sijoitettuihin lapsiin.

Laissa säädettäisiin perhehoidon ensisijaisuudesta laitoshoitoon nähden.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Emme kannata turvahenkilöstön läsnäoloa lastensuojelulaitoksissa.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Lasta olisi aina ensisijaisesti yritettävä saada puhumalla ja muilla lievemmillä keinoin yhteistyöhön tarkastuksen toteuttamiseksi.

Emme kannata poliisivaltuuksien laajentamista lastensuojelulaitoksissa.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lastensuojelun jälkihuollossa on tällä hetkellä 50 nuorta. Jälkihuollon tarpeellisuudesta on ilmeisesti vaan vähän näyttöä.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Jos hyvinvointialue on ennen tämän lain voimaantuloa antanut päätöksen 2 momentissa tarkoitetun lain 7 luvussa säädetystä tukitoimesta, hyvinvointialueen olisi järjestettävä tukitoimi päätöksen mukaisesti. Siirtymäsääntely suojaisi jo annettuja päätöksiä.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUV) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUV-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Kääriälän et. al tekemän tutkimuksen mukaan vain alle puolet kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista suorittaa toisen asteen tutkinnon. Valtion lisärahoitus tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen turvaamiseksi on erittäin perusteltua.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Ei, huostaanotetuista lapsista 50 % on sijoitettuna lastensuojelulaitoksiin. Sen vuoksi lastensuojelun kulut ovat puolentoista miljardin euron luokkaa tällä hetkellä. Avohoitoon tulisi voimakkaasti panostaa.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

38 §. Erikoissairaanhoidossa olevan, konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua saavan sekä koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus. Pykälän 2 momentin viittaus lastensuojelulain 57 §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 2 §:n 1 momentin 8 kohtaan. Lisäksi pykälän 3 momentin viittaus lastensuojelulain 16 b §:ään korvattaisiin viittauksella lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 15 §:n 1 momenttiin.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Esitysluonnos sisältää vielä merkittäviä puutteita ja edellyttää jatkotyöstämistä. Luonnoksessa on paljon kirjoitus- ja asiavirheitä. Päällimmäiseksi ajatukseksi nousi pyrkimys lastensuojelun

avohuollon tukitoimien kehittäminen. Ja tähän kuuluu varhainen tuki, moniammatillisuus sekä lastensuojelun avopalvelut.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Tärkeätä olisi tukea vanhempien kasvatusvastuuta ja vanhemmuutta, ennen kuin lastensuojelu puuttuu asiaan.

Lahti-Nuuttila Ville

Lasten ihmisoikeudet ry - Hannu Lintula, Juhani Laurinkari, Esko Leipälä,
Ville Lahti-Nuuttila